

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de schutterstoren Sint-Sebastiaansgilde in Ronse

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1 tot en met 6.1.8,
- het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014, artikel 6.2.1.

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de erfgoedwaarden zijn onderzocht;
- de resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in een beschermingsdossier;
- advies over de bescherming van het onroerend goed werd gevraagd aan:
 - het college van burgemeester en schepenen van Ronse op 16 februari 2024,
 - de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid bevoegd voor omgeving, mobiliteit en openbare werken en landbouw en visserij op 2 januari 2024,
 - de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed op 3 januari 2024.
- de behandeling van de adviezen is opgenomen als bijlage bij dit besluit.
- de zakelijkrechthouders zijn op de hoogte gebracht van het ontwerp van de voorlopige bescherming op 2 januari 2024.
- de zakelijkrechthouders gaven geen opmerkingen.
- de behandeling van de opmerkingen van de zakelijkrechthouders is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Motivering

Het monument schutterstoren Sint-Sebastiaansgilde in Ronse is van algemeen belang wegens de volgende erfgoedwaarden:

- de culturele waarde:

In grotere Vlaamse en Brabantse steden stonden schuttersgildes vanaf de late middeleeuwen in voor ordehandhaving en militie. Vanaf 1500 kenden deze gildes een landelijke verspreiding en verloren ze hun militaire functie. Ondanks de opheffing van deze elitaire gezelschappen in de Franse tijd vond er in de 19de eeuw een heropleving van het boogschieten plaats. Naast de Sint-Jorisdgildes (kruisboog) en de Sint-Sebastiaansgildes (handboog) met wortels in het ancien régime ontstonden er nu nieuwe maatschappijen met namen zoals "Willem Tell" of "De Eendracht". De groeiende populariteit van het handboogschieten op de staande wip culmineerde vanaf het interbellum in de bouw van overdekte staande wippen of schutterstorens. Als overdekte staande wip uit 1956 getuigt de schutterstoren van de Sint-Sebastiaansgilde in Ronse op een exemplarische wijze van deze traditie;

- de historische waarde:

De tijdens het interbellum en het eerste naoorlogse decennium gebouwde schutterstorens komen voort uit de eeuwenoude traditie van het handboogschieten op de staande wip. In de 19de en vooral de 20ste eeuw ontpopte deze uit het ancien régime overgeleverde traditie zich tot een ruim beoefende volkssport. Vanuit de zoektocht om deze buitensport het hele jaar door te beoefenen kon men rond 1900 in Brussel voor het eerst, ook in de winter of bij slecht weer, boogschieten op een in een toren opgestelde staande wip;

Schutterstorens getuigen van de streekverbonden die schutters uit steden en dorpen verenigden. Daardoor konden plattelandse schuttersgildes, die enkel over een staande wip in openlucht beschikten, in een wintertoren in de stad (meestal makkelijk bereikbaar met trein of tram) ook in de winter de strijd aangaan met andere schutters;

De vermoedelijk eerste schutterstoren in Vlaanderen kwam er in 1923 op de sportterreinen bij een textiel fabriek in Ronse. Daarna, tot in de jaren 1950, werden er in minstens twintig Vlaamse steden sobere met kunstleien beklede schutterstorens gebouwd. De bouw van de schutterstoren van de Ronsische Sint-Sebastiaansgilde in 1956 sloot de periode van enkele decennia af waarin schutterstorens met metalen skeletconstructie werden opgetrokken. Vanaf de jaren 1980 werden er stelselmatig schutterstorens uit de periode 1920-1956 gesloopt, zodat er vandaag slechts een zestal bewaard zijn in Vlaanderen. Dit unieke erfgoed, dat in de ons omringende landen ontbreekt, is dan ook bedreigd. De laatste getuigen ervan zijn zeldzaam geworden;

De schutterstoren van de Sint-Sebastiaansgilde in Ronse vormt een gaaf bewaard voorbeeld van een door een brouwerij bij een café-restaurant gebouwde toren. Hiervoor zocht de brouwerij Rodenbach uit Roeselare aansluiting bij één van de traditionele schuttersgildes in Ronse die teruggaan tot het ancien régime. De toren werd opgetrokken voor de "*Koninklijke Aloude Gilde St.-Sebastien*" die minstens sinds 1511 bestaat en de afschaffing van de gilden in de Franse Revolutie overleefde. Het café-restaurant stond bekend als "*Auberge Sint-Sebastien*". De schutterstoren werd opgetrokken aan de historische noordrand van de kleine stad Ronse, waar zich, zoals de Ferrariskaart (1771-1778) toont, minimaal sinds het einde van de 18de eeuw een wipweide met twee staande wippen bevond. Op deze plaats, het Bruulpark, heeft de Sint-Sebastiaansgilde nog steeds zijn staande wip in openlucht, wat de schutterstoren een hoge historische contextwaarde geeft;

- de architecturale waarde:

De 25 meter hoge, obeliskvormige schutterstoren op vierkante plattegrond van 1956 is beeldbepalend voor de historische noordrand van de kleine stad Ronse. Dit late voorbeeld sluit constructief en vormelijk nog volledig aan bij de schutterstorens die in Vlaanderen vanaf 1923 werden gebouwd. Kenmerkend daarvoor zijn de metalen skeletconstructie en de sobere bekleding met kunstleien. Anders dan de torens uit de jaren 1920 en 1930 heeft de toren van de Sint-Sebastiaansgilde enkel ramen in de top (oorspronkelijk vier waarvan twee intussen gesupprimeerd). Hoewel de binnentoren door de veralgemening van efficiënte elektrische verlichting niet langer zenitaal licht behoefde, legde het stadsbestuur de ramen op om de top van de toren een expressiever karakter te geven. Ook een tweede esthetische voorwaarde - het gebruik van rechthoekige kunstleien, gelijkend op echte leien - moest de toren een traditioneler en minder monotoon uitzicht geven. Een ander verschil met de torens uit de jaren 1920 en 1930 is het bijna platte dak van de Sint-Sebastiaanstoren;

Aan de binnenkant is de schutterstoren van de Sint-Sebastiaansgilde representatief voor 'kleinere' torens met slechts één binnentoren. Op de schuttersvloer is de ingenieuze metalen skeletconstructie met hoekpilonen en schuine schoren duidelijk afleesbaar. Ook in de inspectieschachten, verlicht door de ramen in de top, valt de complexiteit van de constructie op. Vanaf de schuttersvloer kijkt men omhoog naar de taps toelopende binnentoren met metalen staande wip en schuifstelsel voor de prang met "vogels". De binnentoren met horizontale plankenbebording wordt verder gemarkeerd door boven elkaar geplaatste nissen voor de elektrische verlichting;

De massale bouw van schutterstorens tijdens het interbellum en het eerste naoorlogse decennium was het gevolg van convergerende maatschappelijke en technische evoluties. Enerzijds was er de groeiende vraag van de succesvolle schuttersmaatschappijen om ook in de winter te kunnen boogschieten. Anderzijds werd constructietechniek in metaal goedkoper en dus toegankelijk. Brouwerijen en schuttersmaatschappijen wendden dus de best voorhanden zijnde techniek aan om hun torens te bouwen;

Het cultuurgoed dat integrerend deel uitmaakt van het monument, versterkt de architecturale erfgoedwaarde ervan.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. De volgende onroerende goederen worden voorlopig beschermd als monument:

de schutterstoren Sint-Sebastiaansgilde, Sint-Pietersnieuwstraat zonder nummer in Ronse, bij het kadaster bekend als: Ronse, 1ste afdeling, sectie B, perceelnummer 2005C (deel).

Het cultuurgoed opgenomen in de bijlage bij dit besluit maakt integrerend deel uit van het monument.

Het plan met de aflijning en de plaats van aanplakking van het bericht over het openbaar onderzoek is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het monument is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Art. 2. De erfgoedwaarden van het monument zijn:

- 1° culturele waarde;
- 2° historische waarde;
- 3° architecturale waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

De obeliskvormige schutterstoren of overdekte staande wip van de Sint-Sebastiaansgilde werd in 1956 gebouwd. De 25 meter hoge toren versmalt naar boven toe en is afgedekt met een bijna plat, zinken roevendak. Kenmerkend voor dit dak zijn de met metaal beklede latten of roeven in stervorm. De dragende structuur van de toren bestaat uit een metalen skeletconstructie met boven de schuttersvloer (begane grond) acht geledingen en een lage zolderverdieping. Aan de buitenzijde is de toren bekleed met horizontaal geplaatste, rechthoekige kunstleien. Van de oorspronkelijke ramen in elke zijde van de torentop zijn vandaag de ramen in de westzijde en de oostzijde bewaard. Ze zijn ingevuld met vensters met grote metalen roedeverdeling.

Interieur van de schutterstoren. De schuttersvloer (begane grond) neemt de volledige plattegrond van de toren in. In de zuidwand geeft een dubbele schuifpoort met railsysteem toegang tot de schuttersvloer. De poort heeft, net als de meeste van de andere wanden, een verticale houten beplanking. De begane grond geeft een duidelijk beeld van de symmetrisch opgebouwde, metalen skeletconstructie. De hoekpilonen zijn vanaf de voet door middel van lange schuine schoren met de horizontale liggers (tegen het plafond) verbonden. Daardoor is het mogelijk om vanaf de schuttersvloer doorgangen naar aanpalende ruimtes te voorzien. Tussen de schuine schoren en de pilon zijn er nog bijkomende kortere horizontale en schuine verstevigingen. Kenmerkend convergeren de metalen constructieonderdelen naar plaatvormige knooppunten, waar ze met (schroef)bouten zijn verankerd.

Bovenaan is de schuttersvloer aan de vier zijden afgeboord door een smal, omlopend plafond. De houten plafondplanken zijn gevat in metalen kaders, die aansluiten bij de skeletconstructie. Via zolderluiken in dit plafond zijn de inspectieschachten toegankelijk. Deze schachten lopen over de verschillende geledingen - met telkens een in een metalen kader gevatte, houten tussenvloer - tot in de top en zijn toegankelijk via vaste metalen ladders. De smalle, omlopende inspectieschachten zijn gevat tussen de metalen skeletconstructie (buitenkant) en de horizontale, naaldhouten plankenbebording van de binnentoren. Per geleding is de metalen draagstructuur verstevigd door diagonale metalen schoren tussen de hoekpilonen en de horizontale liggers. Ook hier convergeren de metalen constructieonderdelen naar plaatvormige knooppunten met (schroef)bouten. Op het metalen skelet zijn verticale kepers met daarop de leien bevestigd. De plankenbebording van de binnentoren is met bouten vastgemaakt op verticale stijlen van de skeletconstructie.

Vanaf het midden van de schuttersvloer kijkt men omhoog naar de smallere, taps toelopende binnentoren of de eigenlijke schutterstoren. Deze bestaat uit een horizontale

plankenbebording van naaldhout. In de tegenover elkaar staande west- en oostwand zijn er boven elkaar lampen in verdiepte nissen ingewerkt. Op korte afstand van de noordwand is de metalen staande wip opgesteld. Via een schuifstelsel wordt de prang met de "vogels" met een touw op en neer gehesen op de metalen wip. Op het aan de buitenkant omlopende plafond zijn aan de zuid-, oost- en westzijde korte, schuine afdaken met ijzerdraad geplaatst om de schutters te beschermen tegen vallende pijlen.

Art. 3. De beheersdoelstellingen voor het monument zijn:

- 1° de bescherming van de schutterstoren van de Sint-Sebastiaansgilde in Ronse beoogt het behoud van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden. Dit veronderstelt vakkundig onderhoud en indien nodig conserverende ingrepen. Bewaren gaat daarbij steeds voor op vernieuwen;
- 2° de schutterstoren bewaart tot op vandaag zijn oorspronkelijke ontspannings- of sportfunctie, met name het schieten op de staande wip. Vanuit de specifieke erfgoedelementen en erfgoedkenmerken van de schutterstoren verdient het aanbeveling om het schieten op de staande wip als (hoofd)functie te behouden. Indien dit echter op een bepaald moment niet meer zou lukken, behoort het herbestemmen of een (gedeeltelijk) nieuwe functie geven van/aan de schutterstoren tot de mogelijkheden. Daarbij is het wel belangrijk dat de (gedeeltelijke) herbestemming de draagkracht van het beschermde gebouw niet overschrijdt;
- 3° de bescherming beoogt het behoud van de leesbaarheid en de herkenbaarheid van de typologie van de schutterstoren, zowel voor het exterieur als het interieur;
- 4° de top van de schutterstoren telde oorspronkelijk in de vier wanden een raam dat de inspectieschachten verlicht. Aan de noord- en de zuidzijde zijn de ramen dichtgemaakt door invulling met kunstleien. De ramen aan de west- en de oostzijde bewaren de metalen vensters met grote roede-verdeling. De bewaarde ramen behoren tot de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken en maken de aanblik van de schutterstoren expressiever en minder monotoon. Het terug openmaken van de gedichte ramen behoort tot de mogelijkheden. De ramen vormen immers een opportuniteit om de toren 's avonds periodiek van binnenuit te verlichten en zo de bakenfunctie ervan te versterken;
- 5° de buitenbekleding van de schutterstoren in kunstleien behoort tot de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken. Kunstleien zijn evenwel onderhevig aan sleet en degradatie, en kunnen eventueel vervangen worden door een materiaal met gelijkaardig uitzicht;
- 6° met betrekking tot het interieur van de schutterstoren beoogt de bescherming het behoud van de leesbaarheid en de herkenbaarheid van de typologie van de schutterstoren. Het behoud van de metalen skeletconstructie, de ruimtewerking en indeling in inspectieschachten en binnentoren, inclusief de plankenbebording, van de metalen staande wip en de prangen met functioneel toebehoren en van de betekenisvolle interieurelementen vormt daarbij een belangrijk aandachtspunt.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker houden het monument in stand en onderhouden het door:

- 1° het monument als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade door brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het monument regelmatig te controleren;
- 3° regulier en regelmatig onderhoud uit te oefenen;

4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Een toelating is vereist voor de volgende handelingen aan of in het monument:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de muren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur:
 - a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het uitvoeren van werken die het uitzicht of de indeling van het interieur wijzigen;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verwerking en aantasting;
 - e) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, wand- en plafondafwerking, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
 - f) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontleisteren van bepleisterde elementen;
 - g) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - h) het uitvoeren van werken aan en het verplaatsen of verwijderen van het cultuurgood dat opgenomen is in een beschermingsbesluit.

Er is geen toelating vereist voor:

1° regulier onderhoud;

2° passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood.

Brussel, 03/05/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2024-05-03 17:40:59 +02:00
Reden: ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE

Bijlage 1. Plan bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de schutterstoren Sint-Sebastiaansgilde in Ronse

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Ronse, 1ste afdeling, sectie B

Objectnummer: 4.01/45041/166.1

Dossiernummer: 4.001/45041/107.1

Omschrijving:

Schutterstoren Sint-Sebastiaansgilde, Sint-Pietersnieuwstraat zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

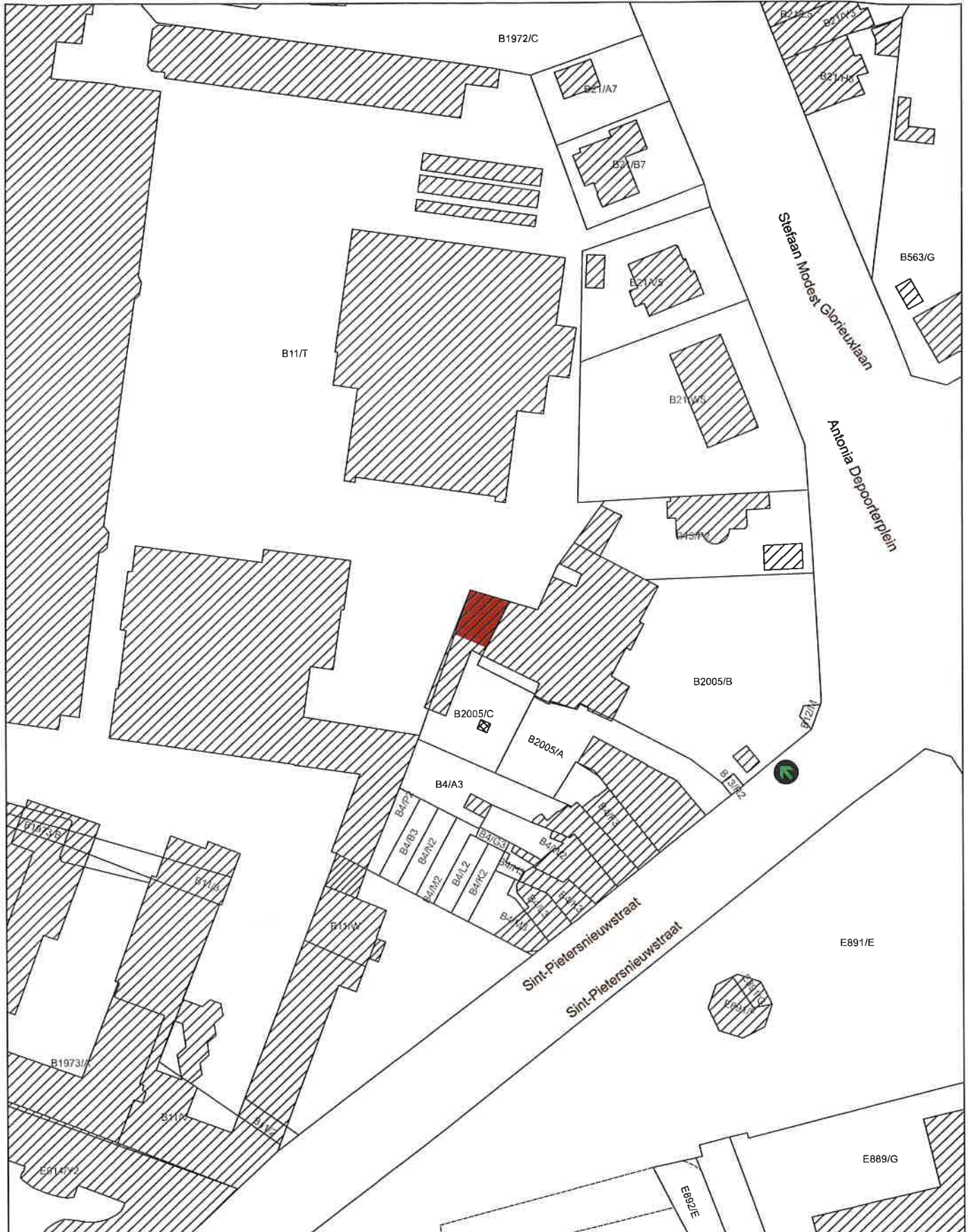
Brussel, 03/05/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2024-05-03 17:41:04 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE

- Monument
- Plaats van aanplakking van het bericht over het openbaar onderzoek

Schaal: 1:1.000

10 0 10 20 30 40 m

Afbakening gebaseerd op het GRB
Datum raadpleging: 05/03/2024

Bijlage 2. Fotoregistratie van de fysieke toestand bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de schutterstoren Sint-Sebastiaansgilde in Ronse

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Ronse, 1ste afdeling, sectie B

Objectnummer: 4.01/45041/166.1

Dossiernummer: 4.001/45041/107.1

Omschrijving:

Schutterstoren Sint-Sebastiaansgilde, Sint-Pietersnieuwstraat zonder nummer

De datum van de foto-opname is vermeld in het onderschrift van elke foto.

Copyright: Agentschap Onroerend Erfgoed, tenzij anders vermeld.

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, 03/05/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2024-05-03 17:41:09 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE

Foto 1: zicht op de schutterstoren vanuit het zuiden, ter hoogte van de Sint-Pietersnieuwstraat (plaatsbezoek Onroerend Erfgoed 26.07.2023).

Foto 2: zicht op de schutterstoren vanuit het zuiden (Sint-Pietersnieuwstraat). Het dichtgemaakte raam in de zuidzijde van de top is nog afleesbaar aan de minder verkleurde leien. Het raam met venster is aan de oostzijde bewaard (plaatsbezoek Onroerend Erfgoed 26.07.2023).

Foto 3: zicht op de schutterstoren vanuit het oosten (Sint-Pietersnieuwstraat). Het raam met venster in de oostzijde van de top is bewaard. Het dichtgemaakte raam in de noordzijde van de top is nog afleesbaar aan de minder verkleurde leien (plaatsbezoek Onroerend Erfgoed 26.07.2023).

Foto 4: zicht op de schutterstoren vanuit het oosten. Het raam met venster in de oostzijde van de top is bewaard. Het dichtgemaakte raam in de noordzijde van de top is nog afleesbaar aan de minder verkleurde leien (plaatsbezoek Onroerend Erfgoed 26.07.2023).

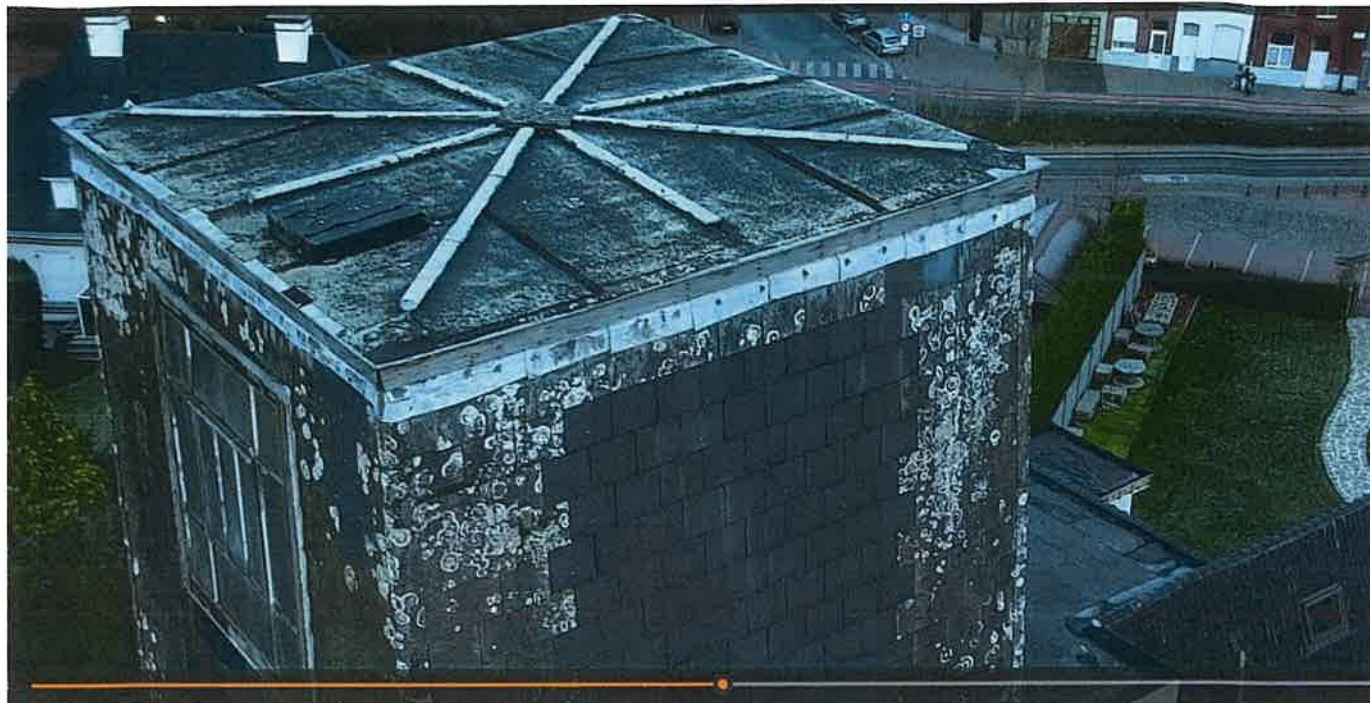

Foto 5: bijna plat roevendak met stervormige roeven en oorspronkelijk zinken dakbedekking. Het raam met venster in de westelijke top is bewaard, het dichtgemaakte raam aan de zuidzijde is nog afleesbaar aan de minder verkleurde leien. Het venster is voorzien van een grote metalen roedeverdeling (rapport Monumentenwacht, *still* uit dronefilm, plaatsbezoek 14.12.2022, © Monumentenwacht).

Foto 6: de schutterstoren op vierkante plattegrond is ingebouwd in het éénlaagse bakstenen volume onder zadeldak van het vroegere gildelokaal (niet in de bescherming opgenomen). Haaks aansluitend bij het vroegere gildelokaal is het nieuwe lokaal in aanbouw (niet in de bescherming opgenomen) (plaatsbezoek Onroerend Erfgoed 26.07.2023).

Foto 7: bijna plat roevendak. De schutterstoren is ingebouwd in het éénlaagse bakstenen volume onder zadeldak van het vroegere gildelokaal (niet in de bescherming opgenomen) (rapport Monumentenwacht, *still* uit dronefilm, plaatsbezoek 14.12.2022, © Monumentenwacht).

Bijlage 4. Behandeling van de adviezen en opmerkingen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de schutterstoren Sint-Sebastiaansgilde in Ronse

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Ronse, 1ste afdeling, sectie B

Objectnummer: 4.01/45041/166.1

Dossiernummer: 4.001/45041/107.1

Omschrijving:

Schutterstoren Sint-Sebastiaansgilde, Sint-Pietersnieuwstraat zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, 03/05/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2024-05-03 17:41:25 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 2 januari 2024.

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek liet op 3 januari 2024 weten niet bevoegd te zijn om over de bescherming van het onroerend goed te adviseren omdat er in dit dossier geen natuurwaarden zijn. Aangezien er geen advies werd uitgebracht is het advies gunstig in uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 2 januari 2024.

De Vlaamse Waterweg nv Afdeling Regio West liet op 4 januari 2024 weten niet bevoegd te zijn om over de bescherming van het onroerend goed te adviseren omdat de locatie ervan niet binnen hun afstroomgebied ligt. Aangezien er geen advies werd uitgebracht is het advies gunstig in uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 2 januari 2024.

Het departement noch de agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken stad Ronse

Het advies werd gevraagd op 16 februari 2024.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 26 februari 2024 een gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 3 januari 2024.

De VCOE bracht op 15 februari 2024 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

- De VCOE vat de context van het dossier samen. *"Sinds de opheffing van de monumentbescherming van de afgebrande schutterstoren in Wetteren, is er namelijk een hiaat ontstaan in het beschermd bestand. Uit de dossiers blijkt dat slechts zes schutterstorens uit de periode 1920-1960 in Vlaanderen bewaard bleven die op heden niet beschermd zijn. Het gaat aldus om bedreigd onroerend erfgoed. Twee van deze zes bewaarde voorbeelden worden nu op basis van het uitgevoerde onderzoek voor bescherming voorgedragen. Het is positief dat deze nieuwe beschermingen tegemoetkomen aan de vraag van de commissie om een integrale en participatieve erfgoedbenadering te hanteren. Zo gebeurde het thematisch en waarderend onderzoek in nauwe samenwerking met de Koninklijke Nationale Bond der Belgische Wipschutters, lid van de VLAS, en in overleg met de betrokken stadsbesturen."*

"Als criteria voor bescherming verwijzen de dossiers naar de hoge erfgoedwaarde, de goede fysieke toestand, en de aanwezigheid van een toekomstpotentieel of maatschappelijk draagvlak voor het traditioneel gebruik als overdekte staande wip. De afweging zelf wordt in de dossiers niet geduid. De commissie stelt vast dat alle bewaarde exemplaren behalve de toren van de Sint-Sebastiaansgilde in Ronse, op heden leeg staan, maar dit zegt niets over hun toekomstpotentieel of beschermenswaardigheid. Bovendien wijken de vermelde criteria af van de decretale selectiecriteria ('zeldzaamheid', 'herkenbaarheid', 'representativiteit', 'ensemble' en 'context'). Het is dus onduidelijk hoe de twee geselecteerde schutterstorens zich verhouden tot de overige bewaarde exemplaren die (nog) niet voor bescherming voorliggen. De commissie vraagt deze selectie te verduidelijken op basis van alle relevante criteria."

Behandeling van het advies:

"De erfgoedwaarden en criteria vormen de basis van elke bescherming. Bij de uiteindelijke selectie voor bescherming spelen echter ook vaak andere overwegingen, zoals bewaringstoestand of bouwfysische toestand. Ook beleidsmatige overwegingen kunnen een rol spelen, zoals geografische spreiding, afstemming met andere beleidsdomeinen, een erfgoedgemeenschap die actief bijdraagt aan de zorg. Deze bijkomende overwegingen doen geen uitspraak over de erfgoedwaarde, maar kunnen wel de uiteindelijke selectie mee bepalen." (De Houwer V., Meganck L. & Van Herck K. 2023: Waarderen van erfgoed: erfgoedwaarden en criteria, Afwegingskaders agentschap Onroerend Erfgoed 13, <https://doi.org/10.55465/PFEW9754>). Voor de selectie van de schutterstorens werden de volgende overwegingen als bijkomend selectie criterium gehanteerd: de goede fysieke toestand en de aanwezigheid van een toekomstpotentieel of maatschappelijk draagvlak voor het traditioneel gebruik als overdekte staande wip.

Deze overwegingen worden geformuleerd en geduid in het hoofdstuk *"Thematisch onderzoek naar schutterstorens"* in het inhoudelijk dossier. Een hoge erfgoedwaarde wordt duidelijk voorop gezet. Pas daarna gelden als tweede en derde criterium een goede fysieke toestand en het toekomstpotentieel van de toren. Bij dit moeilijk herbestembaar erfgoed zijn deze bijkomende criteria wel degelijk van belang. Dit belang wordt verder in het advies ook onderschreven door de commissie: *"het behoud of het*

(gedeeltelijk) hernemen van de oude functie als schutterstoren [is] aangewezen met oog op de optimale verwezenlijking van erfgoedwaarden”.

Op vraag van de commissie wordt de selectie hieronder verduidelijkt. De zes, in 2022 nog bewaarde, schutterstorens komen aan bod in de documentatiebijlage “*Van middeleeuwse schuttersgildes tot schutterstorens (historische context)*”. De vier niet voor bescherming voorgedragen schutterstorens situeren zich in Oudenaarde, Ronse (een tweede toren), Roeselare en Kortrijk. De toren in Oudenaarde (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/27305>) werd niet mee afgewogen in de selectie vanwege de goedgekeurde sloopvergunning van 23 augustus 2021.

De torens in Roeselare (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/23861>) en Kortrijk (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/308509>) werden van in het begin achteraan op de ‘koer’ van een café of herberg opgericht. Vanuit de uitbater of eigenaar van het café of intussen het restaurant bestaat vandaag geen interesse meer voor de schutterstorens. Evenmin zijn er nog schuttersverenigingen verbonden aan deze torens. De ligging van de toren van de Sint-Martinusgilde in Ronse (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/29074>) op de private sportterreinen Park Lagache is gunstiger. Jammer genoeg is het toekomstpotentieel en het lokaal-maatschappelijk draagvlak voor deze schutterstoren niet evident. Deze toren wordt sinds 1978 niet meer gebruikt en is sinds 2023 niet meer toegankelijk omdat de bouwfysische toestand dit gevaarlijk maakt. De Sint-Martinusgilde werd in 2006 opgeheven. De Kortrijkse schutterstoren was niet opgenomen in de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed en werd in 2023 toegevoegd aan de wetenschappelijke inventaris.

- *“In dat verband lijkt het de commissie aangewezen om een ruimere visie te ontwikkelen op het waarden, inventariseren en beschermen van het onroerend erfgoed van het schutterswezen. De documentatiebijlage “Van middeleeuwse schuttersgildes tot schutterstorens (historische context)” geeft hiertoe een eerste aanzet. Naast het historische overzicht, gaat de documentatiebijlage in op de gevarieerde traditionele infrastructuur van het wipschieten, waarvan de (metalen) schutterstorens slechts één aspect vormen. Dit is een positief startpunt voor verder onderzoek met aandacht voor andere typologieën en aanverwante beschermingswaardige gebouwen en ruimtes die deel uitmaken van het schuttersleven. De commissie onderschrijft het belang van een representatief behoud van dit voor Vlaanderen typische erfgoed. Gezien de relatie met roerend en immaterieel erfgoed vraagt dit een integrale aanpak waarbij ook de erfgoedgemeenschappen actief worden betrokken.”*

Behandeling van het advies:

Zoals de commissie stelt, gaat de documentatiebijlage “*Van middeleeuwse schuttersgildes tot schutterstorens*” in op de gevarieerde traditionele infrastructuur van het wipschieten, waarvan de schutterstorens slechts één aspect vormen. De ontwikkeling van toekomstige beleidsinitiatieven is afhankelijk van de beleidsnota van de minister bevoegd voor Onroerend Erfgoed in de volgende beleidsperiode.

- *“De commissie stelt vast dat beide beschermingsvoorstellen opteren voor een selectieve bescherming. (...) Bij de schutterstoren in Ronse beperkt de afbakening zich tot de torencontour zonder het aangebouwde vroegere gildelokaal. De directe omgeving deed al in de 18de eeuw dienst als wipweide en omvat vandaag ook een villa en oorlogsmonument die historisch verband houden met de Sint-Sebastiaansgilde. Uit het dossier valt echter niet op te maken in welke mate deze huidige context werd onderzocht en gewaardeerd. De commissie vraagt aldus voor beide dossiers de afbakeningskeuze te onderbouwen en zo nodig te herzien. Indien delen uitgesloten worden van bescherming, moet de reden hiervoor (bv. geen toegang, geen erfgoedwaarde etc.) uitdrukkelijk gemotiveerd worden in het*

beschermingsbesluit. Dit draagt bij tot de rechtszekerheid van zakelijkrechthouders en gebruikers.

De commissie ondersteunt tot slot de opname van het oud scorebord als cultuurgoed bij de bescherming van de schutterstoren van de Sint-Sebastiaansgilde in Ronse."

Behandeling van het advies:

De genoemde erfgoedobjecten worden in het inhoudelijk dossier vermeld onder "Situering van de schutterstoren in Ronse". De villa, vroeger "Auberge Sint-Sebastien" genoemd, houdt sinds enkele jaren geen verband meer met de schutterstoren. Omdat het typologisch verband met de schutterstoren niet overtuigend is, werd de villa niet expliciet geëvalueerd en werd er geen interieurbezoek gebracht. Het aangebouwde vroegere gildelokaal heeft een verbouwd karakter. Het oorlogsmonument voor de oorlogsslachtoffers van de Sint-Sebastiaansgilde (1952) werd in 2003 van het Bruulpark naar de huidige locatie overgebracht. De historische link met de schuttersvereniging is overduidelijk, maar het gedenkteken heeft onvoldoende intrinsieke erfgoedwaarde om een bescherming te verantwoorden. Bovendien is de ensemblewerking tussen de schutterstoren, de villa, het verplaatste gedenkteken en het Bruulpark onvoldoende sterk. De functie van de directe omgeving als wipweide in de 18de eeuw wordt geduid onder "Situering van de schutterstoren": *"de metalen staande wip in openlucht van de Sint-Sebastiaansgilde [is] nog steeds opgesteld in het Bruulpark. Door de bescherming van het Bruulpark als stadsgezicht heeft deze staande wip een beschermd statuut."* Het is niet zinvol om in een beschermingsbesluit "tot (voorlopige) bescherming als monument" te duiden dat bepaalde objecten niet worden beschermd.

Bij de schutterstoren in Leuven is er wél een betekenisvolle ensemblewerking met het voorliggende café "in de Toewip" met bewaarde herbergpui. Het volledige perceel wordt dan ook mee in de afbakening opgenomen.

- *De commissie onderschrijft de historische, de architecturale en de culturele waarde van de schutterstorens. "Zowel de Toewip in Leuven als de latere schutterstoren in Ronse zijn exemplarisch voor de groeiende populariteit van het handboogschieten op de staande wip vanaf het interbellum. Specifiek voor de schutterstoren van de Sint-Sebastiaansgilde, verwijst het beschermingsbesluit in de motivering van de historische waarde naar het bestaan van de gilde sinds minstens 1511, dit op basis van een vermelding op de huidige gildevlag. De commissie benadrukt wel dat alle traditionele schuttersgilden met middeleeuwse oorsprong in 1796 door het Franse bewind opgeheven werden. Dit werpt de vraag op naar de continuïteit tussen de oude Sint-Sebastiaansgilde in Ronse en de actuele 'Koninklijke Aloude Gilde St.-Sebastiaan'. De motivering van de historische waarde in het beschermingsbesluit dient op dat punt genuanceerd te worden."*

Behandeling van het advies:

Continuïteit en transformatie van de schuttersgildes na de Franse Revolutie komt aan bod in de documentatiebijlage "Van middeleeuwse schuttersgildes tot schutterstorens (historische context)". Dit gebeurt onder de titel "Transformatie in de 19de eeuw: van gildewezen naar sportbeoefening voor een ruim publiek". Zoals vele andere Sint-Sebastiaansgildes zou de Sint-Sebastiaansgilde van Ronse de Franse Revolutie overleven. Uiteraard onderging deze vereniging daarbij een maatschappelijke transformatie, zoals dit trouwens nog steeds het geval is. Samen illustreren de beschermingsvoorstellen voor Ronse en Leuven twee types schuttersverenigingen: de Sint-Sebastiaansgildes die de Franse Revolutie overleefden en nieuwe schuttersverenigingen uit de 19de eeuw of de eerste helft van de 20ste eeuw. De historische waarde voor de schutterstoren van de Sint-Sebastiaansgilde van Ronse wordt als volgt genuanceerd: *"De toren werd opgetrokken voor de "Koninklijke Aloude*

Gilde St.-Sebastien" die minstens sinds 1511 bestaat en de afschaffing van de gilden in de Franse Revolutie overleefde." Deze nuance is overigens ook aanwezig in de culturele waarde: "Ondanks de opheffing van deze elitaire gezelschappen in de Franse tijd vond er in de 19de eeuw een heropleving van het boogschieten plaats."

- *"De commissie ondersteunt de beheersdoelstellingen, geformuleerd op maat van dit type onroerend erfgoed. De commissie onderschrijft daarbij dat het behoud of het (gedeeltelijk) hernemen van de oude functie als schutterstoren aangewezen is met oog op de optimale verwezenlijking van erfgoedwaarden. Die oude functie dient volgens de commissie ook te allen tijde maximaal afleesbaar te blijven in zowel exterieur als interieur. In dat opzicht stelt de commissie voor om bij de beheersdoelstellingen 2° toe te voegen dat een eventuele (gedeeltelijke) herbestemming de draagkracht van het gebouw en van de bescherming niet overschrijdt."*

Behandeling van het advies:

De 2° beheersdoelstelling (ministerieel besluit) wordt als volgt verduidelijkt: "dat de (gedeeltelijke) herbestemming de draagkracht van het beschermde gebouw niet overschrijdt."

- *"Wat betreft de bouwfysische toestand van de schutterstorens, verwijzen beide dossiers naar een inspectierapport van Monumentenwacht Vlaanderen (opgemaakt na inspecties van respectievelijk 14 december 2022 en 30 januari 2023). Aangezien hun relevantie voor de gerichte toepassing van de beheersdoelstellingen, vraagt de commissie deze inspectierapporten – indien mogelijk – toe te voegen aan de beschermingsdossiers."*

Behandeling van het advies:

Omwille van privacy-redenen worden de inspectierapporten van Monumentenwacht niet publiek gemaakt.

- *"Bij het beschermingsbesluit van de schutterstoren in Ronse dient nog een beheersdoelstelling ingeschreven te worden inzake het cultuurogoed. Tot slot vraagt de commissie om de beheersdoelstellingen nader toe te lichten onder 'hoofdstuk 3. Beheersvisie' van het inhoudelijk dossier'."*

Behandeling van het advies:

Een aparte beheersdoelstelling voor het cultuurogoed is overbodig omdat dit mee gevat is onder de algemene beheersdoelstellingen. Een toelichting van de beheersdoelstellingen in het inhoudelijk dossier biedt geen meerwaarde.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

- Zowel in het inhoudelijk dossier als in het ministerieel besluit werd een nuancering aan de historische waarde toegevoegd: "De toren werd opgetrokken voor de "Koninklijke Aloude Gilde St.-Sebastien" die minstens sinds 1511 bestaat en de afschaffing van de gilden in de Franse Revolutie overleefde."
- In het ministerieel besluit werd de 2° beheersdoelstelling als volgt verduidelijkt: "(...) dat de (gedeeltelijke) herbestemming de draagkracht van het beschermde gebouw niet overschrijdt."

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder(s)

De opmerkingen werden gevraagd op 2 januari 2024.

De zakelijkrechthouders gaven geen opmerkingen over deze bescherming.

Conclusie: de opmerkingen hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.5. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen en de opmerkingen van de zakelijkrechthouders hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

- Zowel in het inhoudelijk dossier als in het ministerieel besluit werd een nuancering aan de historische waarde toegevoegd: *"De toren werd opgetrokken voor de "Koninklijke Aloude Gilde St.-Sebastien" die minstens sinds 1511 bestaat en de afschaffing van de gilden in de Franse Revolutie overleefde."*
- In het ministerieel besluit werd de 2° beheersdoelstellingen verduidelijkt.: *"(...) dat de (gedeeltelijke) herbestemming de draagkracht van het beschermde gebouw niet overschrijdt."*

